

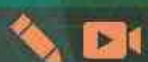

گاج

فرمول پلیست

۲ دین و زندگی انسانی

پایه یازدهم

مؤلفان و مدرّسان

مرتضی محسنی کبیر

محمد رضایی بقاء

«اليس الله بكاف عبده» (زمر، ۳۶)
آیا خداوند برای بنده‌اش کافی نیست؟

کتابی که پیش رو دارید، حاصل تلاش برای ارائه مناسب و کاربردی از کتاب دین و زندگی پایه یازدهم برای آمادگی امتحان نهایی است.

در این کتاب سعی شده است مطالب ضروری مطابق با جدیدترین تغییرات امتحانات نهایی به نحوی طبقه‌بندی شود که بتواند پاسخ‌گوی نیازهای دانش‌آموزان در راستای موفقیت آنان باشد. امیدواریم همه عزیزان دانش‌آموز از این نوشته بهره کافی را ببرند.

این کتاب شامل بخش‌های زیر است:

مشاوره: بیان تعداد آیات، احادیث، اشعار و بارم هر درس در امتحانات نوبت اول و دوم.

سبک مطالعه: اولویت‌بندی در فراگیری مطالب درس و بیان روش مطالعه به صورت صمیمی و محاوره.

ایستگاه آیه و حدیث و شعر: ترجمه روان آیه و حدیث و پیام‌های مختلف آیات و احادیث و اشعار در قالب سؤال و جواب و مشخص کردن کلیدواژه‌های آن‌ها.

تلنگر: حواست باشه!: بیان نکات مشابه و گمراه‌کننده درس‌ها و دام‌های آموزشی.

نکته راهبردی: نکات کلی و میان‌بر برای درک بهتر مفاهیم مهم درس.

مرور سریع: طبقه‌بندی برخی از مفاهیم حجیم درس برای سهولت در یادگیری.

متن کتاب درسی: تمام متن کتاب درسی ذکر شده است و برای شرح بهتر درس، اصطلاحات و توضیحات اضافه در پرانتزها آمده است. در ضمن تمام سؤالات (۱) در ابتدا و یا در میان درس، (۲) تدبیر و تفکر در آیات، (۳) خودارزیابی، (۴) فعالیت کلاسی، (۵) بررسی‌ها، (۶) اندیشه و تحقیق براساس کتاب «راهنمای معلم» پاسخ داده شده است.

تعریف اصطلاحات و مفاهیم کلیدی: آشنایی با تعریف اصطلاحات مهم درس.

درس در یک نگاه: ارائه خلاصه هر درس، جهت نگاهی کلی به درس و مطالعه سریع و مرور آن قبل از امتحان.

ایستگاه سؤال: انواع سؤالات مورد طرح در امتحانات پس از پایان بخش‌ها و تیتروهای فرعی درس، به صورت سؤال‌های میان درس.

پاورقی‌ها: بعضی از مطالب که نیاز به توضیح بیشتر دارد و در فهم مطالب موثر است، همچنین عبارات عربی برخی از آیات که در کتاب درسی فقط ترجمه فارسی آن‌ها آمده است.

سؤالات تشریحی: شامل تعداد زیادی سؤال متنوع منطبق بر امتحان نهایی در انواع مختلف آیات و احادیث، صحیح و غلط، جای خالی، پاسخ کوتاه، چندگزینه‌ای، کشف ارتباط، تعریف مفاهیم و اصطلاحات، پاسخ بلند (تشریحی) و درک مطلب برای آمادگی در امتحانات میان ترم و امتحان نهایی.

سؤالات ستاره‌دار: از هر درسی سؤالات مهم و ضروری انتخاب شده و با علامت ★ نشان‌گذاری شده است و کسانی که فرصت کم‌تری دارند، باید این سؤالات را حتماً ببینند و حل نمایند.

پاسخ نامه تشریحی: پاسخ هایی کافی متناسب با راهنمای تصحیح امتحان نهایی و بررسی دلیل نادرستی گزاره های غلط.

امتحان نهایی: ارائه چند دوره امتحان نهایی اخیر یا پاسخ تشریحی.

هایلایت کتاب درسی **جزوه رایگان همراه کتاب:** همه قسمت هایی که در سال های اخیر به هر شکل و شمایلی از آن ها سؤال طرح شده، در کتاب درسی هایلایت کرده ایم و آدرس سؤالات را در قسمت پاورقی مشخص کرده ایم تا شب امتحان برای مرور و یادآوری از آن استفاده کنید. به قسمت های هایلایت نشده هم توجهی ویژه نمایید.

تشکر ویژه

در پایان شایسته است از همه عزیزانی که ما را در به ثمر رساندن این کتاب یاری نموده اند، آقایان مرتضی یعقوبی، نقی شغابی، منوچهر ستینه، مهدی زمانی نژاد، سید هادی هاشمی، سید کمال الدین سیفی، محمدرضا فرهنگیان، مجید فرهنگیان، سید کمال بااوسی، جعفر رنجبرزاده، علی مراد زنگنه، امین اسدیان پور، فردین سماقی، سعدی رضایی، هادی ناصری، حسین باغانی، محمد فخرالدین مرشدی تنکابنی، حمید حسین پور، ابوالفضل احدزاده، محمدهادی گوهری، محمدعلی عبادتی، محمد بختیاری، حسین مقدسی، حسین رضاییان، محسن بیانی، آرمان جیلاردی، علی شلفی، عسکر امیرکلایی اندی، محمدحسین کریمی، بهرام پوروطن، سید هادی موسوی، حسن خانی (فیاض)، بیژن دیا، سید عطا میرمحمدی، وحید دولتی، جوادعلی عباسزاده، محمدرضا ثابتی، حسین نقوی، محمدرضا رعیتی، محمدرضا رخشانی مقدم و خانم ها وحیده کاغذی، محبوبه ابتسام، فاطمه سادات خلیل پورسیدی، فاطمه واتقی، سیدفاطمه موسوی، حمیده صادقی و زهرا جعفری یزنی تشکر نماییم که اگر تشویق ها و همراهی ها آنان نبود، کار به سرانجام نمی رسید.

بازمبندی درس دین و زندگی ۲

شماره درس	پایانی نوبت اول	پایانی نوبت دوم، شهریور و دی ماه
اول، دوم و سوم	۴/۵	۲/۵
چهارم، پنجم و ششم	۵/۵	۲/۵
هفت، هشت و نه	۶	۳
ده، یازده و دوازده	—	۳/۵
سیزده و چهارده		۳
پانزده و شانزده		۳
هفده و هجده		۲/۵
قرائت	۴	—
جمع	۲۰	۲۰

www.gajlive.ir

شماره درس	ویدیو آموزش درس	شماره درس	ویدیو آموزش درس
۱	۳۵ دقیقه	۱۰	۲۵ دقیقه
۲	۳۵ دقیقه	۱۱	۲۵ دقیقه
۳	۳۵ دقیقه	۱۲	۲۵ دقیقه
۴	۳۵ دقیقه	۱۳	۳۵ دقیقه
۵	۳۵ دقیقه	۱۴	۲۵ دقیقه
۶	۳۵ دقیقه	۱۵	۲۵ دقیقه
۷	۴۵ دقیقه	۱۶	۲۵ دقیقه
۸	۲۵ دقیقه	۱۷	۲۵ دقیقه
۹	۳۵ دقیقه	۱۸	۲۵ دقیقه

لینک ویدیوهای آفلاین کلاس جمع‌بندی دین و زندگی ۱۱ (زودپز)

 درس ۱۲ و ۱۳ (دقیقه ۱ تا ۶۲) درس ۱۴ و ۱۵ (دقیقه ۶۳ تا پایان) ۱۰۰ دقیقه	 درس ۱ (دقیقه ۱ تا ۳۸) درس ۲ (دقیقه ۳۸ تا پایان) ۹۰ دقیقه
 درس ۱۶ (دقیقه ۱ تا ۳۸) درس ۱۷ و ۱۸ (دقیقه ۳۸ تا پایان) ۸۰ دقیقه	 درس ۴ (دقیقه ۱ تا ۳۸) درس ۵ (دقیقه ۳۸ تا پایان) ۸۰ دقیقه
 مباحث ویژه رشته انسانی ۹۰ دقیقه	 درس ۷ (دقیقه ۲ تا ۴۳) درس ۶ و ۸ (دقیقه ۴۳ تا پایان) ۹۰ دقیقه
	 درس ۹ (دقیقه ۱ تا ۳۶) درس ۱۰ و ۱۱ (دقیقه ۳۷ تا پایان) ۷۵ دقیقه

لینک ویدیوهای حل امتحان

 آزمون نوبت دوم (۴) ۲۰ دقیقه	 آزمون نوبت اول ۲۰ دقیقه
 آزمون خرداد ۱۴۰۳ ۲۵ دقیقه	 آزمون نوبت دوم (۱) ۲۰ دقیقه
 آزمون خرداد ۱۴۰۴ ۱۵ دقیقه	 آزمون نوبت دوم (۲) ۲۰ دقیقه
 آزمون تیر ۱۴۰۵ ۲۰ دقیقه	 آزمون نوبت دوم (۳) ۱۵ دقیقه

پاسخ	سوالات	درسنامه	عناوین درس‌ها	
۲۷۲	۲۲	۱۰	هدایت الهی	۱
۲۷۴	۳۶	۲۸	تداوم هدایت	۲
۲۷۵	۴۷	۴۰	آخرین پیامبر	۳
۲۷۶	۶۳	۵۲	معجزه جاویدان	۴
۲۷۸	۷۸	۶۸	مسئولیت‌های پیامبر (ص)	۵
۲۸۱	۹۴	۸۴	پیشوای اسوه	۶
۲۸۲	۱۱۴	۱۰۰	امامت، تداوم رسالت	۷
۲۸۴	۱۳۰	۱۲۰	جان و جانشین پیامبر (ص)	۸
۲۸۵	۱۴۱	۱۳۴	وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی ...	۹
۲۸۷	۱۵۳	۱۴۶	احیای ارزش‌های راستین	۱۰
۲۸۸	۱۶۷	۱۵۸	جهاد در راستای ولایت ظاهری	۱۱
۲۸۹	۱۸۰	۱۷۴	عصر غیبت امام زمان (عج)	۱۲
۲۹۱	۱۹۸	۱۸۴	در انتظار ظهور	۱۳
۲۹۳	۲۱۴	۲۰۴	مرجعیت و ولایت فقیه	۱۴
۲۹۵	۲۲۸	۲۲۰	رهبری و مردم	۱۵
۲۹۷	۲۴۳	۲۳۴	عزت‌نفس	۱۶
۲۹۸	۲۵۵	۲۴۸	زمینه‌های پیوند	۱۷
۳۰۰	۲۶۸	۲۶۲	پیوند مقدس	۱۸
آزمون‌های نهایی				
۳۰۹	۳۰۴		امتحان نهایی (خرداد ۱۴۰۳ / خرداد ۱۴۰۴ / تیر ۱۴۰۵)	۱۹

۲۵ ساعت آموزش
ویدئویی

کتاب
الکترونیکی

فرمول ۲۰ هیبرید یک کتاب نیست
یک دوره آموزشی کامل است

فرمول ۲۰ هیبرید گاج
کتاب اختصاصی ورود

www.gajlive.ir

درس در یک نگاه

● نیازهای طبیعی و غریزی

❶ مانند: آب، هوا، غذا و پوشاک

❷ آیه: ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾

❸ آیه: ﴿لَنُحْيِيَنَّ بِهِ بَلَدَةً مَّيِّتًا﴾

❹ پاسخ به این نیازها را خدا، در جهان خلقت آماده کرده و راه آگاه شدن از آن‌ها را به انسان نشان داده است.

● نیازهای برتر، اساسی، بنیادین و متعالی

❶ مثال‌ها

❶ شناخت هدف زندگی: برای چه زندگی کردن، اتلاف عمر در صورت نشناختن هدف یا خطا در آن

آیه: ﴿إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ ...﴾

دعای امام سجاد (ع): «ایام زندگانی مرا به چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای.»

❷ درک آینده خویش: باز بودن دفتر زندگی پس از مرگ، زندگی ابدی، نحوه زندگی پس از مرگ، زاد و توشه سفر آخرت

شعر: «روزها فکر من این است و همه شب سختم / ... از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود / به کجا می‌روم آخر ...»

❸ کشف راه درست زندگی (چگونه زیستن): ارتباط دقیق با دو نیاز دیگر، از غدغه‌های انسان فکور و خردمند است به دلیل یک بار تجربه کردن زندگی در دنیا

شعر: مرد خردمند هنر پیشه را / عمر دو بایست در این روزگار

آیه: ﴿وَالْغَصْرَانِ الْإِنْسَانِ لَفِيْ خُسْرٍ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاضَعُوا بِالْحَقِّ وَ تَوَاضَعُوا بِالْقَسْبِ ...﴾

آیه: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾

❹ اهمیت نیازهای برتر: این سؤال‌ها، غدغه مقدس انسان‌های جست و جوگری است که برای خود و فرمت زندگی ارزش قائل‌اند

❷ دو ویژگی پاسخ مناسب

❶ کاملاً درست و قابل اعتماد: پاسخ احتمالی نیازمند تجربه است. عمر محدود برای تجربه راه‌های پیشنهادی زیاد، کافی نیست.

❷ همه‌جانبه: ابعاد مختلف ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعد برنامه‌ای جداگانه داشت.

❸ دو ویژگی پاسخ‌دهنده

❶ آگاهی کامل از ابعاد انسان

❷ دانستن سرنوشت پس از مرگ

نیازهای انسان

❶ هر دسته از مخلوقات را متناسب با ویژگی‌های وجودشان هدایت می‌کند.

❷ خداوند، آفریدگاری حکیم است که هیچ مخلوقی را بدون هدایت به سوی هدفی معین رها نکرده است و هدایت یک اصل عام و همگانی است. آیه: ﴿قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْفَهُ ثُمَّ هَدَى ...﴾

❸ هدایت خداوند برای انسان، از مسیر دو ویژگی تفکر و اختیار می‌گذرد:

❶ انسان ابتدا درباره هر کاری تفکر می‌کند و در صورت تشخیص مفید بودن و به هدف رساندن، آن را انتخاب می‌کند و انجام می‌دهد.

❷ انسان با عقل خود در «پیام الهی» که از طریق پیامبران می‌رسد، تفکر می‌کند و با کسب معرفت و تشخیص باید‌ها و نبایدها، راه صحیح زندگی را می‌یابد و پیش می‌رود.

حدیث امام کاظم (ع): «خداوند رسولانش را نفرستاد، جز برای تعقل در پیام الهی ...»

❸ رابطه عقل و وحی: در کنار هم می‌توانند پاسخگوی سؤال‌های اساسی انسان باشند.

البته انسان با داشتن اختیار می‌تواند هدایت الهی را برگزیند و یا راه‌های دیگر را انتخاب کند.

❹ اتمام حجت الهی بر بندگان با ارسال رسولان برای این‌که بهانه و دستاویز و دلیلی نباشد:

آیه: ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ إِنَّا يَكُونُ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرِّسَالِ ...﴾

شیوه هدایت خداوند

درس

هدایت الهی

صفحه
۱۲۱
کتاب درسی

۵ یادآوری

۱ تفکر و اندیشه

۲ مقدمه

۳ انواع نیازهای انسان

۴ نیازهای طبیعی و غریزی

۵ نیازهای برتر، اساسی، بنیادین و...

۶ اهمیت نیازهای برتر

۷ پاسخ به سؤال های اساسی

۸ شیوه هدایت خداوند

کلیدواژه ها، آیه یا حدیث و شعر که مربوط به هر یک از سه نیاز برتره بشناس. دو ویژگی پاسخ مناسب به آن ها و دو ویژگی پاسخ دهنده آن ها (خدا) رو یاد بگیر. ارتباط پیامبران الهی، عقل و اختیار انسان، بنیادی ترین مفهوم نهفته در این درسه که در حدیث امام کاظم (ع) خطاب به هشام بن حکم اومده و در امتحان هم پرتکراره.

● با احتساب آیات تفکر و اندیشه که قبل از شروع درس اول آمده، این درس دارای ۵ آیه عربی و یک آیه فارسی در اندیشه و تحقیق، ۱ سوره، ۲ حدیث فارسی و ۲ شعر است. بارم این درس در امتحان ترم اول ۱/۵ نمره و در امتحان نهایی ۵/۰ نمره است.

یادآوری^۱

- در سال گذشته با «هدف زندگی» (تقرب به خدا) آشنا شدیم و دانستیم که مقصود و محبوب نهایی زندگی ما «خداست». او سرچشمه همه خوبی ها و زیبایی هاست و حرکت به سوی این خوبی ها به معنای **نزدیکی** به اوست (قرب الهی). درحقیقت، راه دستیابی به همه کمال ها و زیبایی ها **تقرب به خداست**. (نیاز برتر شناخت هدف زندگی)
- هم چنین آموختیم که موجودات جهان، از آن خدایند و بازگشتشان هم به سوی اوست (معاد). در میان مخلوقات پیرامون ما، بازگشت انسان، یک بازگشت **ویژه** است. **معاد** هر انسانی از عمل اختیاری او شکل می گیرد. (نیاز برتر درک آینده خویش)
- بنابراین، باید برای انجام بهترین عمل، **۱** به درستی **برنامه ریزی** کرد و **۲** عقاید، اخلاق و اعمالی که موجب **رستگاری** در دنیا و آخرت می شود را **شناخت** و **۳** به آن ها پایبند بود. (نیاز برتر کشف راه درست زندگی)
- امسال در این بخش از کتاب دین و زندگی، با **روش هدایتی** خداوند (هدایت تشریعی) بیش تر آشنا می شویم تا با بهره مندی از هدایت های او، برای بهترین زندگی در دنیا و کسب **خوشبختی جاویدان** در آخرت، بهتر برنامه ریزی کنیم. (نیاز برتر کشف راه درست زندگی)

۱- یادآوری، مربوط به متن قبل از شروع درس اول است.

تفکر و اندیشه^۱

حیات بخش جسم و روح انسان چیست؟

آب، نعمت بی نظیر خداوند، جلوه زیبایی و طراوت، مظهر پاکی و زلالی و عامل اصلی ادامه حیات است. در نبود آب از آواز دلنشین پرندگان، طراوت و سرسبزی درختان و تبسم گل‌های زیبا و رنگارنگ طبیعت اثری نخواهد بود. آری، آب مایه حیات و اساس زندگی در جهان است.

ایستگاه آیه - انبیاء، ۳۵

متن آیه	وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ
ترجمه آیه	و هر چیز زنده‌ای را از آب قرار دادیم (پدید آوردیم).
پیام اصلی	آب، حیات بخش جهان مادی است.
؟	۱. عامل حیات بخش جهان مادی و انسان چیست؟ ۲. اثرگذاری آب در جهان چیست؟ ۳. این آیه به کدام دسته از نیازهای انسان اشاره دارد؟
۱ آب ۲ هر چیز زنده‌ای از آن قرار داده شده است. ۳ نیازهای طبیعی و غریزی	

• انسان با آب نیازهای طبیعی و جسمی اش را برطرف می‌سازد و به طور کلی آب، حیات بخش جهان مادی، از جمله ما انسان‌هاست.

ایستگاه آیه - فرقان، ۴۹

متن آیه	لَنُحْيِي بِهِ تَلَدَةً مِّنَّا
ترجمه آیه	تا به وسیله آن (باران) سرزمینی مرده را زنده کنیم.
پیام اصلی	آب، حیات بخش جهان مادی است و پاسخ‌گوی یکی از نیازهای طبیعی و جسمی انسان است.
؟	۱. نعمت گران قدر آب چه تأثیری بر طبیعت و زندگی انسان دارد؟ ۲. خداوند زنده کردن زمین مرده را به واسطه کدام عامل انجام می‌دهد؟ ۳. این آیه به کدام دسته از نیازهای انسان اشاره دارد؟
۱ زمین مرده را زنده می‌کند. ۲ آب ۳ نیازهای طبیعی و غریزی	

اما راستی حیات روح بشر وابسته به چیست؟ چه چیزی به روح و درون انسان شادابی و طراوت می‌بخشد؟ چگونه می‌توان به

این اکسیر حیات دست یافت؟

دین الهی که در آن هدایت بشر از سوی خدا نهفته است، حیات بخش روح انسان است و با ایمان به خدا و اجابت فرمان او و رسولش می‌توان به آن دست یافت.

۱. تفکر و اندیشه مربوط به متن قبل از شروع درس اول است.

ایستگاه آیه - انفال، ۲۴

متن آیه	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ
ترجمه آیه	ای کسانی که ایمان آورده‌اید، دعوت خدا و پیامبر را بپذیرید؛ آن‌گاه که شما را به چیزی فرا می‌خواند که به شما زندگی حقیقی می‌بخشد.
پیام اصلی	اجابت دعوت خدا و پیامبر (ص) حیات بخش روح انسان است.
نکته ترکیبی	از جهت اجابت فرمان خدا و پیامبر (ص) با آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ...» ارتباط دارد. درس ۵
سؤال	۱. عامل حیات بخش روح بشر در آیات چه چیزی معرفی شده است؟ ۲. پذیرش فرمان الهی که از طریق پیامبر (ص) به ما می‌رسد، چه اثری در زندگی ما دارد؟ ۳. لازمه زندگی مؤمنانه، به هنگام دعوت الهی چیست؟
پاسخ	۱. اجابت فرمان خدا و پیامبر ۲. حیات معنوی (حقیقی) به انسان می‌دهد. ۳. اجابت فرمان خدا و پیامبر

۲ مقدمه

همه ما، نیازهای کوچک (طبیعی) و بزرگی (فراطبیعی) داریم و خوشبختی و سعادت خویش را در برآورده شدن آن‌ها جست‌وجو می‌کنیم. رضایت از زندگی را وابسته به میزان تأمین این نیازها می‌دانیم و همواره دنبال برنامه‌ای هستیم که بتواند ما را به بهترین شکل، در برآورده ساختن این نیازها یاری کند.

● **احتیاج دائمی** انسان به داشتن **برنامه‌ای** که پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت بشر را تضمین کند، سبب شده است که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب **مکاتب بشری** باشیم.

● این مکاتب با ادعای رساندن بشر به سعادت، برنامه‌های گوناگونی را ارائه داده‌اند، اما...

❗ **آیا انسان می‌تواند تنها با تکیه بر عقل، برنامه کاملی را برای سعادت خود ارائه دهد؟**

❗ خیر، با توجه به محدودیت‌های آگاهی انسان در مورد امور مهم زندگی‌اش، عقل به تنهایی نمی‌تواند برنامه‌ای تضمینی برای سعادت ارائه دهد.

❗ **یک برنامه مناسب برای سعادت انسان باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟**

❗ ۱. کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. ۲. همه‌جانبه باشد.

❗ **آیا برنامه‌ای که فقط سعادت دنیای انسان را دربر بگیرد، کامل است؟**

❗ خیر، بُعد روحانی انسان که در آخرت به حیاتش ادامه می‌دهد، نیازمند توشه مسیر است و باید به آن نیز توجه شود.

❗ **آیا می‌توان به مکاتب بشری اعتماد کرد و زندگی را براساس برنامه‌های آنان بنا نهاد؟**

❗ خیر، با توجه به محدودیت عمر انسان و تعداد راه‌های پیشنهادی زیاد که نیازمند تجربه و آزمون‌اند، باید به یک پاسخ کاملاً درست و قابل اعتماد عمل کرد.

۳ انواع نیازهای انسان

۴ نیازهای طبیعی و غریزی

- انسان همچون سایر موجودات زنده، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد؛ مانند نیاز به آب: «الماء»، هوا، غذا و پوشاک.
- خداوند پاسخ به این نیازها را در عالم طبیعت آماده کرده (حکمت الهی) و قدرت آگاه شدن از آن‌ها را نیز به انسان داده است (هدایت تکوینی^۱).
- در وقت نیاز به آب و غذا احساس تشنگی و گرسنگی می‌کند و سراغ آب و غذا می‌رود. هنگام سرما و گرما، از مصالح موجود در طبیعت بهره می‌برد و برای خود پوشاک و مسکن تهیه می‌کند.

تسلنگر
جواب است
پاشنه

آیات مرتبط با نیازهای طبیعی و غریزی «وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ» و «لِيُحْيِيَ بِتِلْكَ أَمْثِلًا» می‌باشند.

۵ نیازهای برتر، اساسی، بنیادین و فراطبیعی

- اقا نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی او نمی‌شود؛ زمانی که انسان، از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهای مهم‌تری نیز روبه‌رو می‌بیند؛ نیازهایی که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به او عطا کرده است و پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می‌کند.
- این نیازها به تدریج به دل‌مشغولی، دغدغه و بالاخره به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که انسان تا پاسخ آن‌ها را نیابد، آرام نمی‌گیرد. برخی از این نیازها عبارت‌اند از: ۱. شناخت هدف زندگی ۲. درک آینده خویش ۳. کشف راه درست زندگی.

تسلنگر
جواب است
پاشنه

۱. نیازهای برتر، از نوع سؤال‌اند (نه پاسخ)؛ زیرا باید به آن‌ها پاسخ داد.
۲. رسیدن به پاسخ نیازهای برتر، دل‌مشغولی انسان را به آرامش تبدیل می‌کند و حرکت به سوی پاسخ کافی نیست.

۱. شناخت هدف زندگی

- انسان می‌خواهد بداند «برای چه زندگی می‌کند؟» و کدام هدف است که می‌تواند با اطمینان خاطر، زندگی‌اش را صرف آن نماید؟
- او می‌داند که اگر ۱. هدف حقیقی خود را نشناسد یا ۲. در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است. (اتلاف عمر) و چنین کسی در حقیقت، «سرمایه و جودی خود» را از بین برده است.

ایستگاه آیه - شوری، ۴۵

متن آیه	إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ
ترجمه آیه	در حقیقت، زیانکاران کسانی‌اند که خودشان را دچار زیان کرده‌اند.
پیام اصلی	شناخت هدف زندگی موجب خروج از زیان می‌شود.
؟	۱. زیان‌کاران حقیقی چه کسانی هستند؟ ۲. این آیه به بی‌توجهی به کدام نیاز برتر اشاره دارد؟
۱ آنان که به خودشان زیان رساندند.	۲ شناخت هدف زندگی

ایستگاه حدیث - مکارم الاخلاق

متن حدیث	به همین خاطر امام سجاده (ع) پیوسته این دعا را می‌خواند که: «خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای.»
پیام اصلی	ضرورت شناخت هدف زندگی
؟	۱. امام سجاده (ع) از خداوند می‌خواهد که زندگی‌اش صرف چه هدفی شود؟ ۲. کلام امام سجاده (ع) درباره اختصاص عمر به چیزی که برای آن آفریده شده است، کدام نیاز برتر را می‌رساند؟
۱ زندگانی به چیزی اختصاص باید که برای آن آفریده شده است. (صرف هدفی که برای آن آفریده شده)	۲ شناخت هدف زندگی

۱. هدایت براساس غریزه، فطرت ذات، درون، طبیعت و نهاد هر موجودی است مثلاً «عقل» برای انسان هدایت تکوینی (عمومی) است.

تذکره
خواسته
باشد

به نیاز «شناخت هدف زندگی»، «برای چه زیستن» یا «چرا زیستن» هم گفته می‌شود.

۲. درک آینده خویش

- انسان با این سؤال مهم و اساسی نیز روبه‌رو است که: «**آینده** او چگونه است؟»، «آیا زندگی او با مرگ تمام می‌شود یا **دفتر حیات** او به شکل دیگری گشوده می‌گردد؟»، «اگر حیات، به شکل دیگری **ادامه** می‌یابد و انسان زندگی ابدی را **پس از مرگ** آغاز خواهد کرد، نحوه زندگی او **پس از مرگ** چگونه است؟»، «**زاد و توشه سفر** به جهان دیگر چیست؟» و «خوشبختی وی در **آن سرا** در گرو انجام چه کارهایی است؟»

ایستگاه شعر - مولوی

روزها فکر من این است و همه شب سختم
که چرا غافل از احوال دل خویشتنم
از **کجا** آمده‌ام، آمدنم **بهر چه** بود
به کجا می‌روم آخر تنمایی وطنم

پیام اصلی

اهمیت شناخت هدف زندگی و درک آینده خویش

۱. کدام پیام از بیت اول برداشت می‌شود؟

۲. کدام نیازهای برتر در بیت دوم یاد شده‌اند؟

۱. دل مشغولی و دغدغه ناشی از سؤال‌های مربوط به نیازهای برتر

۲. شناخت هدف زندگی (در مصراع اول) و درک آینده خویش (در مصراع دوم)

۳. کشف راه درست زندگی

- **راه زندگی** یا «**چگونه زیستن**» که ارتباط **دقیقی** با دو نیاز قبلی دارد، دغدغه دیگر انسان‌های **فکور و خردمند** است. این دغدغه از آن جهت **جدی** است که انسان فقط **یک بار** به دنیا می‌آید و **یک بار** زندگی در دنیا را تجربه می‌کند؛ بنابراین در این فرصت **تکرار نشدنی**، باید از بین همه راه‌هایی که پیش روی اوست، **راهی** را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد تا بتواند با بهره‌مندی از **سرمایه‌های** خدادادی، به هدف خلقت (قرب الهی) برسد.
- بنابراین، یکی از **سؤالات اساسی** انسان این است که **راه درست زندگی** کدام است؟ و چگونه می‌توان به آن دست یافت؟

تذکره
خواسته
باشد

چگونه زیستن ← کشف راه درست زندگی

چرا زیستن ← شناخت هدف زندگی

تذکره
خواسته
باشد

کشف راه درست زندگی (چگونه زیستن)، تنها دغدغه انسان‌های **فکور و خردمند** نیست، بلکه دغدغه دیگر آن‌هاست. در واقع هر سه نیاز برتر، دغدغه انسان‌های **فکور و خردمند** است.

ایستگاه آیه - عصر، اتا ۳۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * وَالْعَصْرِ * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ * إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ

متن آیه

به نام خداوند بخشنده بخشایند. سوگند به زمان، همانا [نوع] انسان در زیان است، مگر کسانی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته انجام داده‌اند و به حق و صبر سفارش کرده‌اند.

ترجمه آیه

پیام اصلی

اهمیت زمان و راه‌هایی از زیان

نکته ترکیبی

از جهت زیان با آیه «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ» (درس ۱) و «وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ» مرتبط است. درس ۲

۱. کدام قسم خدا، بیانگر اهمیت عمر آدمی است؟

۲. راه خروج از خسران زندگی در قرآن کریم چه چیزی معرفی شده است؟

۳. گذر عمر و اتلاف زمان در قرآن به چه چیزی تعبیر شده است؟

۱. سوگند به زمان

۲. ایمان، عمل صالح، سفارش به حق و صبر

۳. زیان‌کاری (خسر)

تدبر در قرآن - ص ۸ کتاب درسی

در آیات سورة عصر تدبر کنید و با کمک دوستان خود، به سؤالات پاسخ دهید.

۱. خداوند در این سوره به چه چیزی سوگند خورده است؟ چرا؟

به عصر سوگند خورده است و به دلیل اهمیت بهره‌وری از زمان است. در تفاسیر، معنای عصر به مطلق «زمان» و «دوران تاریخ بشر» یا بخشی از زمان مانند عصر ظهور اسلام و قیام پیامبر اکرم (ص) یا عصر قیام حضرت مهدی (عج) اشاره شده است؛ ولی مناسب‌تر همان عصر به معنای زمان و تاریخ بشر است، چرا که سوگندهای قرآن همواره متناسب با مطلبی است که سوگند به خاطر آن یاد شده و مسلم است که خسران انسان‌ها در زندگی، نتیجه گذشتن زمان عمر آن‌ها است همان‌طور که سنایی در قصه‌ای در شعر زیبای خود چنین می‌سراید.

مَثَلُ یخٍ فُـرُوشِ نیشابور	مَثَلُت هست در سرای غرور
کس خریدار نی و او درویش	در تموز آن یخک نهاده به پیش
آفتاب تموز یخ بگداخت	هر چه زر داشت او به یخ درباخت
با دلی دردناک و باد دم سرد	یخ گدازان شده ز گرمی و مرد
آفتاب تموزش نگذاشت ...	زانکه عمر گذشته باقی داشت

۲. چه خسارتی انسان را تهدید می‌کند؟

از دست رفتن سرمایه و جودی انسان که همان عمرش است. انسان چه بخواهد چه نخواهد ساعت‌ها، ایام و سال‌های عمر او به سرعت می‌گذرد، نیروهای مادی تحلیل می‌رود و توان و قدرت او کاسته می‌شود. از نظر جهان‌بینی اسلام، دنیا یک بازار تجارت است؛ همان‌گونه که در حدیثی از امام هادی (ع) می‌خوانیم: «دنیا بازاری است که جمعی در آن سود می‌برند و جمع دیگری زیان». همه در این بازار بزرگ زیان می‌کنند، مگر یک گروه که برنامه آن‌ها در آیه سوم بیان شده است.

۳. چه کسانی دچار خسران نمی‌شوند؟

کسانی که ایمان بیاورند، عمل صالح انجام دهند، خودشان حق را رعایت می‌کنند و به سوی حق دعوت کنند و هم‌چنین خودشان صبور هستند و دیگران را نیز به صبر دعوت می‌کنند.

۱. آیات و احادیث: هر یک از آیات زیر به کدام یک از نیازهای برتر انسان اشاره دارد؟

(آ) «إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ» (ب) «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ...»

۲. صحیح / غلط: سؤال «خوشبختی انسان در سرای آخرت در گرو انجام چه کارهایی است» به «درک آینده خویش» اشاره دارد.

۳. پاسخ کوتاه: (آ) نیازهای برتر انسان، برآمده از چیست؟

(ب) سؤال: «چرا زیستن» به کدام نیاز بنیادین انسان اشاره دارد؟

۴. کشف ارتباط: هر یک از موارد سمت راست به کدام مورد از سمت چپ مرتبط است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

آ. چگونه زیستن؟	۱. درک آینده خویش
ب. انسان می‌خواهد بداند که برای چه زندگی می‌کند؟	۲. نیازهای فراطبیعی
پ. زاد و توشه سفر به آخرت چیست؟	۳. کشف راه درست زندگی
	۴. شناخت هدف زندگی

۵. پاسخ تشریحی: چه چیزی سبب شده است که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم؟

۱. آ. شناخت هدف زندگی

ب. کشف راه درست زندگی

۲. صحیح

۳. آ. سرمایه‌های ویژه

ب. شناخت هدف زندگی

۴. آ: ۳ ب: ۴ پ: ۱

۵. احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت انسان را تضمین کند.

اهمیت نیازهای برتر

- سؤال‌هایی از قبیل چستی «هدف انسان»، «آینده او» و «راه درست زندگی». دغدغه انسان‌های جست‌وجوگری است که برای خود و فرصت زندگی‌ای که در اختیارشان قرار گرفته، (۱) ارزش قائلند و (۲) نمی‌خواهند این **موهبت یگانه و تکرارناپذیر** را هدر دهند.
- این یک دغدغه و دل‌مشغولی مقدس است؛ زیرا نشان‌دهنده (۱) بیداری و هوشیاری انسان و (۲) توجه وی به ارزش زندگی و (۳) آگاهی از زیانی است که یک زندگی به هدف را تهدید می‌کند.
- غفلت و بی‌توجهی به این سوال‌ها آثار و عواقب زیان‌باری دارد که روزی گریبان انسان را خواهد گرفت. روزی که (۱) دیگر کاری از او ساخته نیست و (۲) زمان جبران سپری شده است. (زیرا سرمایه عمر خود را از دست داده است).

ایستگاه شعر - حافظ

کاروان رفت و تو در خواب و بیابان در پیش کی روی، ره ز که **پرسی**، چه کنی، چون باشی؟

پیام اصلی بی‌توجهی به نیازهای بنیادین

۱. مصراع اول بیت، به کدام سرمایه اشاره دارد؟
۲. کدام دسته از نیازهای بشر مورد توجه این بیت است؟

① عمر محدود و گذران انسان

② نیازهای برتر (چستی هدف انسان، آینده او و راه درست زندگی)

- مکاتب فکری مختلف از ابتدای تاریخ تاکنون، به این سؤال‌ها، پاسخ‌هایی داده‌اند و امروزه نیز بیش از گذشته بازار این پاسخ‌ها داغ است، به همین جهت هم، سرگردانی انسان امروز از گذشته بیش‌تر شده است.

پاسخ به سؤال‌های اساسی

پاسخ به سؤال‌های اساسی باید حداقل دو ویژگی داشته باشد:

- الف) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد؛** زیرا هر پاسخ **احتمالی و مشکوک** نیازمند **تجربه و آزمون** است. در حالی‌که **عمر محدود** آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست، به‌خصوص که راه‌های پیشنهادی هم **بسیار زیاد و گوناگون** اند.
- ب) همه‌جانبه باشد؛** به طوری‌که به نیازهای مختلف انسان به‌صورت **هماهنگ** پاسخ دهد. زیرا **ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی وی، پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی** با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی، **جداگانه** برنامه‌ریزی کرد.
- با توجه به این دو ویژگی، کسی (خدا) می‌تواند پاسخ صحیح این سؤال‌ها را بدهد که:
 - ① **آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد.**
 - ② **هم چنین بداند که انسان‌ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و دقیقاً چه عاقبتی در انتظار آن‌هاست.**

فعالیت کلاسی - صن و کتاب درسی

با توجه به توضیحات، بررسی کنید که:

۱. آیا عقل انسان به‌تنهایی می‌تواند به این سؤال‌های اساسی پاسخ کامل و جامع دهد؟ چرا؟
۲. آیا انسان به‌تنهایی می‌تواند مسیر سعادت را طراحی کند؟ چرا؟

- ① کسی می‌تواند انسان را در جهت پاسخ‌گویی درست به نیازهای برتر رهنمون کند که آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او، چگونگی زندگی در جهان آخرت و ارتباط آخرت با دنیا داشته باشد، اما با توجه به این‌که دستگاه تفکر و اندیشه انسان دارای محدودیت است و نیز از طریق علوم بشری نمی‌تواند اطلاعات مذکور را به‌طور کامل و دقیق بگیرد، پس نمی‌تواند به نیازهای برتر پاسخ کامل و جامع دهد.

هر انسانی از همان ابتدای جوانی نیازمند برنامه کامل زندگی و پاسخ به نیازهای برتر است. اگر انسانی بخواهد خودش به جست و جوی پاسخ برخیزد، سال‌های متمادی از عمر خود را باید صرف تحقیق و مطالعه کند و باز هم به پاسخ کامل نمی‌رسد، حتی اگر هم برسد، بخش عمده عمر خود را از دست داده است و تازه باید حرکت را آغاز کند، یعنی بیش‌تر عمر خود را تلف کرده است. اما اگر خداوند این برنامه را از ابتدا برای انسان آماده کرده باشد، هر انسانی می‌تواند از همان آغاز جوانی قدم در راه سعادت بگذارد و از تمام ظرفیت عمر خود برای کسب کمالات استفاده کند؛ اما کسی که چنین نکند و خودش دست به جست و جو بزند، آخرش خواهد گفت:

جوانی صرف ره کردم که جویم زندگانی را نجستم زندگانی را و گم کردم جوانی را

۲. از آن جاکه طراحی مسیر سعادت انسان بستگی به پاسخ کامل و جامع به سؤالات و نیازهای بنیادین دارد و انسان نمی‌تواند به تنهایی به آن‌ها پاسخ دهد، نمی‌تواند به تنهایی مسیر سعادت خویش را طراحی نماید.

۱. آیات و احادیث: بر اساس آیات سوره عصر، کسانی که از خسران و زیان در امان اند، چند ویژگی و شرط را باید داشته باشند؟
۲. صحیح / غلط: یکی از ویژگی‌های پاسخ سؤال‌های اساسی این است که باید همه‌جانبه باشد؛ زیرا هر پاسخ احتمالی مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است.
۳. چند گزینه‌ای: این که راه‌های پیشنهادی بسیار زیاد و گوناگون اند، به کدام ویژگی پاسخ به سؤالات اساسی اشاره دارد؟
(۱) همه‌جانبه باشد.
(۲) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد.
۴. پاسخ تشریحی: (آ) بر اساس آیات سوره عصر چه خسارتی انسان را تهدید می‌کند؟
(ب) با توجه به ویژگی‌های پاسخ مناسب به سؤالات اساسی، چه کسی می‌تواند پاسخ صحیح به نیازهای برتر انسان بدهد؟

۱. چهار ویژگی (۱- ایمان ۲- عمل صالح ۳- سفارش به حق ۴- سفارش به صبر)
۲. غلط (همه‌جانبه باشد؛ زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی انسان پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد).
۳. گزینه (۲)
۴. آ. زیرا نشان‌دهنده بیداری و هوشیاری انسان و توجه وی به ارزش زندگی و آگاهی از زبانی است که یک زندگی بی‌هدف را تهدید می‌کند. ب. کسی که آگاهی کامل از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد، همچنین بداند که انسان‌ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و دقیقاً چه عاقبتی در انتظار آن‌هاست.

شیوه هدایت خداوند

• حقیقت این است که انسان به تنهایی قادر به پاسخگویی به نیازهای برتر خود نیست.

اکنون این سؤال مطرح می‌شود که: آیا خداوندی که در دستگاه عظیم خلقت به نیازهای طبیعی و غریزی انسان پاسخ داده، انسان را در وادی نیازهای برتر و متعالی سرگردان رها کرده است؟ یا او را در این زمینه نیز راهنمایی و هدایت نموده است؟

ل هر مخلوقی، متناسب با ویژگی‌هایی که خداوند در وجودش قرار داده است، هدایت می‌شود. انسان نیز بر اساس سرمایه‌های ویژه‌ای که دارد هم چون توانایی تفکر و قدرت اختیار مورد هدایت واقع می‌شود. با تفکر در برنامه هدایت خود که خداوند از طریق پیامبران برای آن‌ها فرستاده است، آن را انتخاب می‌کند و به هدف خود در خلقت می‌رسد.

• خدای جهان، **آفریدگاری حکیم** است؛ نه تنها انسان، بلکه هیچ مخلوقی را بدون هدایت رها نکرده است. ۱. او هر مخلوقی را برای **هدفی معین** خلق می‌کند و ۲. برای رسیدن به آن هدف، او را هدایت و راهنمایی می‌فرماید. ۳. پس **هدایت**، یک **اصل عام و همگانی** در نظام خلقت است.

ایستگاه آیه - طه، ۵۵

متن آیه	... قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى	
ترجمه آیه	... گفت: پروردگار ما همان کسی است که آفرینش هر چیزی را به او بخشیده، سپس [او را] هدایت کرده است.	
پیام اصلی	هدایت یک اصل عام و همگانی	
	۱. خداوند پس از خلقت موجودات چه کاری برای آنان می‌کند؟	
	۲. با توجه به این آیه، هدایت چگونه اصلی در نظام خلقت است؟	
	۳. کدام اصل عام و همگانی در آیه بیان شده است؟	
۱. هدایت همه آن‌ها	۲. یک اصل عام و همگانی	۳. هدایت

- خداوند همه مخلوقات را هدایت می‌کند، اما شیوه هدایت مخلوقات با یکدیگر متفاوت است.
- خداوند هر دسته از مخلوقات را **متناسب با ویژگی‌هایی** که در وجودشان قرار داده (قطرت)، **هدایت** می‌کند. (هدایت خاص مخلوقات)
- انسان نیز که سرمایه‌های ویژه خود را دارد، شیوه هدایت مخصوص خود را دارد.
- یکی از این سرمایه‌ها، **۱. توانایی تعقل و تفکر** و سرمایه دیگر: **۲. قدرت اختیار و انتخاب** اوست؛ انسان، ابتدا درباره هر کاری **تفکر** (استدلال) می‌کند، اگر **تشخیص** داد که آن **کار مفید** است و او را به هدفش می‌رساند، آن را **انتخاب** می‌کند و **انجام** می‌دهد.

تفکر جواب است بالفهم	مراحل انجام فعالیت اختیاری انسان:
۱. تفکر (استدلال)	۲. تشخیص مفید بودن و رساندن به هدف
۳. انتخاب (گزینش)	۴. انجام و اجرا

تناسب هدایت الهی با ویژگی‌های انسان

- **هدایت** خداوند نیز از مسیر این دو ویژگی می‌گذرد (متناسب با این دو سرمایه است). یعنی خداوند **برنامه هدایت** انسان (دین) را از طریق پیامبران می‌فرستد؛ این برنامه که دربرگیرنده **پاسخ به سؤالات بنیادین** است، توسط رسولان به مردم ابلاغ می‌شود تا انسان با **۱. تفکر** در این برنامه و **۲. بی بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن**، **۳. با اختیار** خود، این برنامه را **انتخاب** کند و **۴. در زندگی** به کار بندد و **به هدفی** که خداوند در خلقت او قرار داده است (تقرب الهی)، **برسد**.
- انسان با **عقل** خود در **پیام الهی تفکر** می‌کند و با **کسب معرفت و تشخیص** بایدها و نبایدها، **راه صحیح زندگی را می‌یابد و پیش می‌رود**. (پاسخ به کشف راه درست زندگی)

ایستگاه حدیث - اصول کافی

متن حدیث	امام کاظم (ع) به شاگرد برجسته خود، هشام بن حکم فرمود: «ای هشام، خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای آن‌که بندگان در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر (احسن) می‌پذیرند که از معرفت برتری (افضل) برخوردار باشند، و آنان که در تعقل و تفکر برترند (افضل) نسبت به فرمان‌های الهی داناترند (اعلم) و آن کس که عقلش کامل تر است (اکمل) رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است (اعلی - ارفع)».
پیام اصلی	نقش عقل در فهم پیام الهی
؟	۱. امام کاظم (ع) خطاب به هشام، هدف انحصاری ارسال رسولان را چه چیزی معرفی نمود؟ ۲. طبق کلام امام کاظم (ع) چه کسانی پیام الهی را بهتر (احسن) می‌پذیرند؟ ۳. مطابق کلام امام کاظم (ع) چه کسی رتبه بالاتری (اعلی) در دنیا و آخرت دارد؟ ۴. چه کسانی به فرمان‌های الهی داناترند؟ (اعلم) ۵. با توجه به فرمایش حضرت موسی بن جعفر (ع) معرفت برتر چه ثمره‌ای خواهد داشت؟

۱. برای مثال: زئور غسل که ساختمان بدنی و عضلانی دارد و برای تولید غسل باید مکان مخصوصی را تهیه کند، خداوند او را هدایت می‌کند تا آن کندوی مخصوص را بسازد (سوره نحل، آیه ۶۸).

- ۱ تعقل در پیام الهی
۲ آنان که از معرفت برتری (افضل) برخوردارند.
۳ آن کس که عقلش کامل تر (اکمل) است.
۴ آنان که در تعقل و تفکر برترند. (افضل)
۵ پذیرش بهتر پیام الهی

• بنابراین با کنار هم قرار گرفتن **عقل و وحی** می توان به پاسخ سؤال های اساسی دست یافت. البته انسان به علت دارا بودن اختیار می تواند راه های دیگری را نیز برگزیند، اما چنان که گفته شد، چون هر برنامه دیگری **غیر از برنامه خداوند** نمی تواند پاسخ درستی به آن نیازها بدهد، انسان زیان خواهد کرد و با **دست خالی** به دیار آخرت خواهد شتافت و در آن جازیان خود را مشاهده خواهد کرد. (مرتبط با آیه ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾؛ **درس ۲**)

تکمیل کنید - ص ۱۱ کتاب درسی

جاهای خالی را تکمیل کنید.

اگر خداوند به سؤال های اساسی انسان پاسخ ندهد و او را رها کند، انسان در قیامت می تواند بگوید: **از آن جایی که تو (خداوند) خود ما را رها کردی و برای ما راهنمایی نفرستادی که به سؤالاتمان پاسخ دهد، به این خاطر همراه شدیم. اگر یک پیامبر می فرستادی او را اطاعت می کردیم.** خداوند، در قرآن کریم درباره تمام و کامل شدن حجت الهی (اتمام حجت)، با فرستادن انبیا (ارسال رسولان) فرموده است: ﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ...﴾
رسولانی (را فرستاد که) بشارت دهنده و بیم دهنده باشند، تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند، دستاویز و دلیلی نباشد ...
خداوند با **فرستادن پیامبرانی بشارت دهنده و بیم دهنده**، راه **اعتراض و بهانه گیری بندگان** را بسته است و حجت را بر بندگان تمام کرده است.

ایستگاه آیه - نساء، ۱۶۵

متن آیه	رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ...
ترجمه آیه	رسولانی (را فرستاد که) بشارت دهنده و بیم دهنده باشند، تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند، دستاویز و دلیلی نباشد ...
پیام اصلی	اتمام حجت الهی از طریق ارسال پیامبران
؟	۱. خداوند جهت اتمام حجت با انسان ها چه اقدامی نموده است؟ ۲. فلسفه ارسال رسولان بشارت دهنده و هشداردهنده چیست؟
۱ پیامبرانی بشارت دهنده و هشداردهنده فرستاده است.	
۲ اتمام حجت خدا بر مردم	

ایستگاه آیه - زمر، ۴۱

متن آیه	همانا ما این کتاب را به حق برای مردم بر تو نازل کردیم. پس هر که هدایت یافت، خودش سود کرده و هر که گمراه شد، تنها به زیان خود عمل کرده است و تو وکیل و مدافع آن ها نیستی!
پیام اصلی	هدایت ویژه انسان و قدرت اختیار او
؟	۱. کدام سرمایه انسان در این آیه مورد توجه واقع شده است؟ ۲. در صورت هدایت شدن یا گمراهی، چه سرنوشتی در انتظار انسان است؟ ۳. خداوند برای هدایت بشر چه امکانی فراهم نموده است؟
۱ قوه اختیار و انتخاب	
۲ سود کردن یا به زیان خود عمل کردن	
۳ کتاب (قرآن) را به حق برای مردم بر پیامبر نازل کرد.	

۱ ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنِ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَ مَا أَنَا عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾

ایستگاه شعر - سعدی

مرد خردمند هنر پیشه را عمر دو بایست در این روزگار
تاب به یکی تجربه آموختن با دگری تجربه بردن به کار

پیام اصلی

بهره‌مندی از عمر در کشف راه درست زندگی

۱. بیت اول به کدام نیاز برتر اشاره دارد؟
۲. بیت دوم به کدام ویژگی پاسخ مناسب به نیازهای برتر اشاره می‌کند؟

- ۱ کشف راه درست زندگی
- ۲ کاملاً درست و قابل اعتماد بودن

اندیشه و تحقیق - ص ۱۲ کتاب درسی

۱. آیا انسان می‌تواند پاسخ دادن به نیازهای برتر را نادیده بگیرد و براساس ضرب‌المثل «هر چه پیش آید خوش آید» رفتار کند؟ چرا؟
۲. آیا می‌توانیم پاسخ به نیازهای برتر را به احساسات شخصی و سلیقه فردی واگذار کنیم؟ چرا؟
۳. قرآن کریم خطاب به پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «همانا ما این کتاب را به حق برای مردم بر تو نازل کردیم. پس هر که هدایت یافت، خودش سود کرده و هر که گمراه شد، تنها به زیان خود عمل کرده است و تو وکیل و مدافع آن‌ها نیستی.» این آیه به کدامیک از مفاهیم درس اشاره دارد؟
۴. شعر زیر، با کدامیک از نیازهای برتر انسان مرتبط است؟ چرا؟

مرد خردمند هنر پیشه را عمر دو بایست در این روزگار
تاب به یکی تجربه آموختن با دگری تجربه بردن به کار

۱ برخی از افراد وقتی با سؤال‌های بنیادین مواجه می‌شوند، برای آسوده کردن وجدان، خود را به بی‌خیالی می‌زنند و می‌گویند خود را درگیر این سؤال‌ها نمی‌کنیم. زندگی به هر صورت پیش رود، برای ما تفاوتی ندارد، اما این‌ها نمی‌دانند که روزی متوجه این تفاوت می‌شوند که دیگر قادر به انجام دادن کاری نیستند؛ بنابراین انسان عاقل نمی‌تواند چنین نگرشی داشته باشد، چون پاسخگویی مناسب به نیازهای برتر (بنیادین)، سعادت و خوشبختی او را به دنبال دارد و بی‌توجهی به آن‌ها، شقاوت و بدبختی ابدی را نصیب او خواهد کرد.

۲ راه کمال و رشد هر نوع از موجودات راه معین و خاصی است؛ به طور مثال، دانه گندم و نوزاد گوسفند، راه معینی را باید بپیمایند تا به کمال خود برسند. نوزاد گوسفند نمی‌تواند بگوید من بنابر نظر و سلیقه خودم شیر نمی‌خورم؛ زیرا اگر شیر نخورد، رشد نمی‌کند و می‌میرد. درحقیقت رشد و نمو بدن انسان و هر موجود دیگری، مکانیسم و قانون خاص خود را دارد و اگر کسی نخواست از این قانونمندی پیروی کند، باید تبعات آن مانند رنج و بیماری را بپذیرد. بعد معنوی انسان نیز همین‌گونه است. رشد آن از راه معین و قانونمندی خاصی تبعیت می‌کند و به راه و قانون دیگری جواب نمی‌دهد. به میزانی که از این قانون دور شویم، درد و رنج و تبعات منفی آن را باید بپذیریم. این در حالی است که عمر انسان کوتاه است و این عمر فقط یک‌بار در اختیار او گذاشته می‌شود و اگر آن را صرف اندیشه‌های شخصی کند و راه تجربه و آزمون را در پیش بگیرد، عمرش بیهوده تلف خواهد شد و در پایان، چیزی جز حسرت و پشیمانی در پی نخواهد داشت.

۳ این آیه هم به این مسئله می‌پردازد که خداوند برنامه هدایت انسان را توسط پیامبران ارسال می‌کند تا انسان با تفکر در این برنامه و با اختیار خود آن را انتخاب کند و هم به این نکته توجه می‌دهد که انسانی که برنامه‌ای غیر از برنامه خدا را برمی‌گزیند، ضرر می‌کند و قرآن وی را ناسپاس می‌خواند.

۴ کشف راه درست زندگی؛ چرا که شاعر معتقد است انسان باید دو عمر داشته باشد. در عمر اول راه‌های مختلف را تجربه کند و راه درست را انتخاب کند و در عمر دوم نتایج تحقیقات و تجارب آن را به کار ببندد. اما حال که این امکان وجود ندارد، پس باید با انتخاب برنامه درست از منبعی مطمئن به گونه‌ای زندگی کند که در پایان عمر آرزو نکند که کاش عمری دوباره می‌داشت تا از نتایج انتخاب مسیر می‌کرد و خطاهایش را جبران می‌نمود.

۱. آیات و احادیث: در بیان امام کاظم (ع) چه کسانی نسبت به فرمان‌های الهی داناترند؟

۲. صحیح / غلط: انسان با عقل خود، در پیام الهی تعقل می‌کند و با کسب معرفت و تشخیص بایدها و نبایدها راه صحیح زندگی را می‌یابد و به پیش می‌رود.

۳. پاسخ کوتاه: (آ) کدام ویژگی‌های انسان است که او را از سایر مخلوقات متمایز می‌کند؟

ب) خداوند چگونه راه بهانه‌جویی را بسته و حجت را بر بندگان تمام نموده است؟

۴. چندگزینه‌ای: در بیان امام کاظم (ع) چرا خداوند، رسولاتش را به سوی بندگان فرستاده است؟
(۱) تا مرتبه آنان در دنیا و آخرت بالاتر رود.

(۲) برای آن‌که بندگان در پیام الهی تعقل کنند.

۵. پاسخ تشریحی: چرا هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است؟

۱. آنان که در تعقل و تفکر برترند.

۲. صحیح

۳. آ. ۱. توانایی تفکر و تعقل ۲. قدرت اختیار و انتخاب

ب. فرستادن پیامبرانی بشارت‌دهنده و بیم‌دهنده

۴. گزینه (۲)

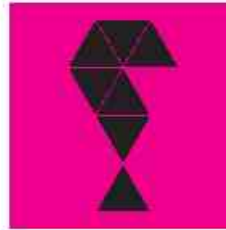
۵. خدای جهان، آفریدگاری حکیم است؛ نه تنها انسان، بلکه هیچ مخلوقی را بدون هدایت رها نکرده است. او هر مخلوقی را برای هدفی معین خلق می‌کند و برای رسیدن به آن هدف، او را هدایت و راهنمایی می‌فرماید. پس هدایت، یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است.

تعریف اصطلاحات و مفاهیم کلیدی

نیازهای طبیعی و غریزی	انسان همچون سایر موجودات زنده یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد؛ مانند نیاز به آب، هوا، غذا و پوشاک. خداوند پاسخ به این نیازها را در عالم طبیعت آماده کرده و قدرت آگاه شدن از آن‌ها را نیز به انسان داده است.
نیازهای برتر	نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی او نمی‌شود؛ زمانی که انسان، از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهای مهم‌تری نیز روبه‌رو می‌بیند؛ نیازهایی که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به او عطا کرده است.
اتمام حجت	خداوند با فرستادن پیامبرانی بشارت‌دهنده و هشداردهنده، راه بهانه‌جویی را بسته است و حجت را بر بندگان تمام کرده است.
هدایت، اصل عام و همگانی	خداوند نه تنها انسان، بلکه هیچ مخلوقی را بدون هدایت رها نکرده است.
آفریدگار حکیم	خدا هر مخلوقی را برای هدفی معین خلق می‌کند و برای رسیدن به آن هدف، او را هدایت و راهنمایی می‌فرماید.

یادداشت:

بانک سؤالات درس

آیات و احادیث

۱. آیه شریفه ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾ درباره چه موضوعی است؟
۲. مطابق با آیه شریفه ﴿لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا﴾: «به وسیله آن سرزمین مرده را زنده گردانیم» عامل حیات بخش جهان مادی چیست؟
۳. بنابر آیه شریفه ﴿إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ﴾ به سؤالات زیر پاسخ دهید:
 (آ) کدام نیاز برتر را مطرح می‌سازد؟
 (ب) مقصود از زیان حقیقی چیست؟
۴. با عنایت به آیه شریفه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ به سؤالات زیر پاسخ دهید.
 (آ) این آیه خطاب به چه کسانی است؟
 (ب) نتیجه اجابت رسول خدا (ص) چیست؟
۵. فرموده امام سجاد (ع): «خدا یا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای» به کدام نیاز بنیادی و اساسی انسان اشاره دارد؟
۶. با توجه به آیات سوره عصر: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * وَالْعَصْرِ * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ * إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّضَعُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّضَعُوا بِالْضُّبْرِ﴾ به سؤالات زیر پاسخ دهید:
 (آ) خداوند به چه چیزی سوگند خورده است؟ چرا؟
 (ب) چه خسارتی انسان را تهدید می‌کند؟
 (پ) چه کسانی دچار خسران و زیان نمی‌شوند؟
۷. براساس آیه شریفه ﴿قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى﴾:
 (آ) خداوند تمام مخلوقات را هدایت می‌کند که آن را می‌گویند.
 (ب) به کدام اصل اشاره دارد؟
 (پ) چرا این آیه خلقت و هدایت خداوند را برای هر چیزی معرفی می‌کند؟
۸. در کلام موسی بن جعفر (امام کاظم (ع)) به شاگرد برجسته‌اش هشام بن حکم، علت ارسال رسولانش به سوی بندگان را چه فرموده‌اند؟
۹. طبق سخن امام کاظم (ع) چه کسانی پیام الهی را بهتر می‌پذیرند؟
۱۰. به بیان امام کاظم (ع) چه کسانی نسبت به فرمان‌های الهی داناترند؟
۱۱. در کلام امام کاظم (ع) چه کسی رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است؟
۱۲. با توجه به آیه شریفه ﴿رُسُلًا مَّبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ...﴾ به سؤالات زیر پاسخ دهید:
 (آ) چه موضوعاتی از این آیه قابل برداشت است؟
 (ب) منظور از «حجة» در این آیه چیست؟
۱۳. ترجمه آیه «همانا ما این کتاب را به حق برای مردم بر تو نازل کردیم. پس هر که هدایت یافت، خودش سود کرده و هر که گمراه شد، تنها به زیان خود عمل کرده است و تو وکیل و مدافع آن‌ها نیستی»:
 (آ) به کدام ویژگی انسان اشاره دارد؟
 (ب) سود یا زیان رساندن به خود را در گرو چه چیزی معرفی می‌کند؟

(شهریور ۹۶)

صحیح / غلط

۱۴. انسان با آب نیازهای طبیعی و جسمی اش را برطرف می‌کند.
۱۵. اجابت دعوت خدا و رسول، نتیجه بخشیدن زندگی نیکو است.
۱۶. ✱ انسان‌ها رضایت از زندگی را وابسته به میزان تأمین نیازهای کوچک و بزرگ خود می‌دانند.
۱۷. انسان، هم‌چون سایر موجودات، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد.
۱۸. ✱ خداوند پاسخ به نیازهای انسان را در جهان خلقت آماده کرده ولی راه آگاهی از آن‌ها را به انسان نداده است.
۱۹. ✱ خداوند پاسخ به نیازهای بنیادین انسان را در جهان خلقت آماده کرده است.
۲۰. نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی نمی‌شود.
۲۱. ✱ پاسخ صحیح به نیازهای برتر (اساسی) سعادت انسان را تضمین می‌کند.
۲۲. ✱ سؤال «انسان برای چه زندگی می‌کند؟» مربوط به نیاز «کشف راه درست زندگی» است.
۲۳. سؤال «خوشبختی انسان در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟» مربوط به «درک آینده خویش» است.
۲۴. سؤال «چگونه زیستن» مربوط به نیاز «کشف راه درست زندگی» است.
۲۵. دغدغه کشف راه درست زندگی از آن جهت جدی است که انسان فقط یک‌بار به دنیا می‌آید و آن را تجربه می‌کند.
۲۶. پاسخ‌ها به سؤال‌های اساسی باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشد، زیرا انسان ابعاد مختلف دارد.
۲۷. پاسخ‌ها به سؤال‌های اساسی باید همه‌جانبه باشد، زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است.
۲۸. مصرع «به کجا می‌روم آخرنمایی وطنم» درباره نیاز درک آینده خویش است.
۲۹. ✱ عقل انسان به تنهایی می‌تواند به سؤال‌های اساسی پاسخ کامل و جامع دهد.
۳۰. ✱ خداوند همه مخلوقات را هدایت می‌کند، اما شیوه هدایت مخلوقات با یکدیگر متفاوت است.
۳۱. انسان ابتدا درباره هرکاری تفکر می‌کند؛ اگر تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می‌رساند آن را انتخاب می‌کند.
۳۲. خدای جهان آفریدگاری حکیم است، یعنی هیچ مخلوقی را بدون هدایت رها نکرده است.
۳۳. انسان با قلب خود در پیام الهی تفکر می‌کند، و با کسب معرفت و تشخیص باید‌ها و نبایدها راه صحیح زندگی را می‌یابد.
۳۴. ✱ با کنار هم قرار گرفتن عقل و وحی می‌توان به پاسخ صحیح سؤال‌های اساسی و بنیادین دست یافت.
۳۵. بیت «مرد خردمند هنرپیشه را / عمر دو بایست در این روزگار» درباره شناخت هدف زندگی است.
۳۶. حقیقت این است که انسان به تنهایی قادر به پاسخگویی به نیازهای برتر خود نیست.
۳۷. خداوند همه مخلوقات را هدایت می‌کند، و شیوه هدایت مخلوقات یکسان است.

(شهریور ۹۰ با تغییر)

(خرداد انسانی ۱۴۰۴)

(دی ۹۶ با تغییر)

(خرداد ۱۴۰۳)

پاسخ کوتاه

۳۸. سؤال «چرا زیستن؟» یا همان «برای چه زندگی می‌کند؟» اشاره به کدام نیاز دارد؟
۳۹. ✱ «آگاهی از نحوه زندگی پس از مرگ» و «چگونه زیستن» به ترتیب مربوط به کدام نیاز برتر انسان است؟
۴۰. چه چیزی سبب شده که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم؟
۴۱. انسان دارای چه نیازهایی است؟
۴۲. اگر انسان هدف حقیقی خود را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، چه پیامدی دارد؟
۴۳. سؤال «ژاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟» به کدام نیاز برتر انسان اشاره دارد؟
۴۴. بیت «از کجا آمده‌ام آمدم بهر چه بود / به کجا می‌روم آخرنمایی وطنم» به کدام نیازهای برتر اشاره دارد؟
۴۵. ✱ عبارت «چگونه زیستن» به کدام یک از نیازهای برتر اشاره دارد؟
۴۶. ✱ کدام یک از نیازهای بنیادین انسان ارتباط دقیقی با نیازهای دیگر دارد؟
۴۷. دغدغه کشف راه درست زندگی و چگونه زیستن از چه جهتی جدی است؟
۴۸. ✱ دو ویژگی لازم برای آن‌که پاسخ به نیازهای بنیادین انسان، پاسخی راهگشا و اطمینان‌بخش باشد، کدام‌اند؟
۴۹. خدای جهان، خالق حکیم است، یعنی چه؟

(خرداد انسانی ۱۳۸۳)

(شهریور ۹۰ با تغییر)

(شهریور ۹۴)

(خرداد ۹۰)

۵۰. کوتاه‌ترین و کامل‌ترین عنوان را داخل پُرانتز بنویسید. (شهریور ۹۳)
- «خدای جهان، آفریدگاری حکیم است، یعنی هر موجودی را برای هدفی معین خلق می‌کند و برای رسیدن به آن هدف هدایت می‌فرماید.»
۵۱. چرا شیوه هدایت انسان از سایر مخلوقات متمایز است؟
۵۲. وقتی می‌گوییم «حرکت انسان اختیاری است» به چه معناست؟ (شهریور ۹۱)
۵۳. سرمایه‌های ویژه انسان چیست؟
۵۴. هدایت خداوند برای انسان از طریق کدام ویژگی‌ها می‌گذرد؟
۵۵. دو عامل که با کنار هم قرار دادن آن‌ها انسان می‌تواند به پاسخ سؤال‌های اساسی دست یابد چیست؟ (شهریور ۸۹ با تغییر)
۵۶. اگر انسان هر برنامه دیگری غیر از برنامه خداوند را برگزیند چه ویژگی پیدا می‌کند؟
۵۷. بیت «مرد خردمند هنر پیشه را / عمر دو بایست در این روزگار» به کدام نیاز انسان اشاره دارد؟
۵۸. پاسخ به نیازهای برتر انسان باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟ نام ببرید. (دی ۹۳)
۵۹. سه مورد از نیازهای بنیادین انسان را نام ببرید. (دی ۹۰ با اندکی تغییر)
۶۰. نیازهای اساسی انسان به تدریج به چه چیزی تبدیل می‌شوند؟
۶۱. دعای پیوسته امام سجاد (ع) اختصاص یافتن ایام زندگانی‌اش به چه اموری است؟

چند گزینهای

۶۲. چرا نیاز به کشف راه درست زندگی، دغدغه‌ای جدی است؟
۱. انسان با فراتر رفتن از سطح زندگی روزمره و اندیشیدن در افق بالاتر، خود را با آن روبه‌رو می‌بیند.
 ۲. انسان فقط یک‌بار به دنیا می‌آید و یک‌بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند.
۶۳. از آن‌جا که عمر محدود آدمی برای تجربه کردن راه‌های پیشنهادی بسیار زیاد و گوناگون کافی نیست، باید پاسخ به نیازهای اساسی دارای کدام ویژگی باشد؟
۱. جامع و همه‌جانبه بودن
 ۲. کاملاً درست و قابل اعتماد بودن
۶۴. سؤال «آیا زندگی انسان با مرگ تمام می‌شود؟» مؤید کدام نیاز اساسی انسان است؟
۱. درک آینده خویش
 ۲. کشف راه درست زندگی
۶۵. این سؤال: «زاد و توشه سفر به جهان آخرت چیست؟» مربوط به کدام یک از نیازهای برتر انسان است؟ (خرداد انسانی ۱۴۰۴)
۱. شناخت هدف زندگی
 ۲. درک آینده خویش
 ۳. کشف راه درست زندگی
۶۶. براساس آیات سوره عصر، رهایی از خسران و زیان دارای چند شرط است؟
۱. ۲ شرط
 ۲. ۴ شرط
۶۷. در چه صورت انسان سرمایه وجودی خود را از دست داده است؟
۱. اگر دغدغه چگونه زیستن را جدی نداند.
 ۲. اگر هدف حقیقی خود را شناسد یا دچار خطا شود.
۶۸. در کلام امام موسی کاظم (ع) چه کسانی پیام الهی را بهتر می‌پذیرند؟
۱. رتبه آن‌ها در دنیا و آخرت بالاتر است.
 ۲. از معرفت برتری برخوردار باشند.
۶۹. اگر کسی هدف حقیقی خود را شناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، چه پیامدی را به دنبال خواهد داشت؟
۱. عمر خود را از دست می‌دهد.
 ۲. نمی‌تواند مسیر سعادت خود را طراحی کند.
۷۰. براساس کدام صفت الهی، خداوند بر خود لازم می‌داند تا اسباب هدایت بشر را فراهم سازد؟ (خرداد معارف ۱۴۰۳)
۱. هدایت‌گری
 ۲. حکمت
 ۳. ربوبیت
 ۴. رحمت

۷۱. با کنار هم قرار گرفتن کدام یک می توان به پاسخ سؤال های اساسی دست یافت؟

۱. عقل و اختیار ۲. عقل و وحی

۷۲. حدیث شریف امام سجاد (ع) که می فرماید: «خدا یا، ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده ای» مؤید کدام نیاز برتر انسان است؟

۱. شناخت هدف زندگی ۲. درک آینده خویش ۳. کشف راه درست زندگی

(خرداد معارف ۱۴۰۴)

۷۳. ابیات زیر به کدام یک از نیازهای برتر انسان اشاره دارند؟

«مرد خردمند هنر پیشه را عمر دو بایست در این روزگار

تا به یکی تجربه آموختن با دگری تجربه بردن به کار»

۱. درک آینده خویش ۲. کشف راه درست زندگی ۳. درک هدف زندگی

(خرداد ۱۴۰۳)

۷۴. هر کدام از مصراع ها به ترتیب بیانگر کدام یک از نیازهای اساسی و برتر انسان است؟

«از کجا آمده ام، آمدنم بهر چه بود به کجا می روم آخر نمایمی و ظنم»

۱. شناخت هدف زندگی - درک آینده خویش

۲. کشف راه درست زندگی - شناخت هدف زندگی

۳. درک آینده خویش - کشف راه درست زندگی

کشف ارتباط

۷۵. هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

آ. چرا زیستن؟	۱. کشف راه درست زندگی
ب. چگونه زیستن؟	۲. شناخت هدف زندگی
پ. زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟	۳. جامع و همه جانبه بودن
	۴. درک آینده خویش

۷۶. هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

آ. عقل کامل تر	۱. برخورداری از معرفت برتر
ب. بهتر پذیرفتن پیام الهی	۲. داناتر بودن نسبت به فرمان های الهی
پ. برتری در تعقل و تفکر	۳. تعقل کردن در پیام الهی
	۴. بالاتر بودن رتبه در دنیا و آخرت

۷۷. هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

آ. به کجا می روم آخر نمایمی و ظنم	۱. درک آینده خویش
ب. عمر دو بایست در این روزگار	۲. شاگرد امام صادق (ع)
پ. هشام بن حکم	۳. کشف راه درست زندگی
	۴. شاگرد امام کاظم (ع)

مفاهیم و اصطلاحات

۷۸. اتمام حجت:

۷۹. نیازهای برتر:

۸۰. اصل عام و همگانی هدایت (هدایت عمومی):

۸۱. نیازهای طبیعی و غریزی:

(دی ۹۰)

پاسخ پاسخ

۸۲. ویژگی‌هایی که سبب تمایز بنیادین انسان یا سایر موجودات می‌شود را به‌طور کامل شرح دهید. (دی ۸۸)
۸۳. از نیازهای انسان «شناخت هدف زندگی» را توضیح دهید.
۸۴. از نیازهای اساسی انسان «درک آینده خویش» را بیان کنید.
۸۵. از نیازهای بنیادی انسان «کشف راه درست زندگی» را توضیح دهید.
۸۶. چرا پاسخ به «نیازهای اساسی» باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشد؟ (خرداد ۱۳۹۴، خرداد ۹۶ و ۹۲ و شهریور ۹۷ و ۸۸)
۸۷. چرا پاسخ به نیازهای بنیادین باید «جامع و همه‌جانبه» باشد؟ (خرداد ۸۸ یا اندکی تغییر)
۸۸. چرا سرگردانی انسان امروز درباره سؤال‌های اساسی خود، بیشتر از گذشته شده است؟
۸۹. چرا سؤال‌هایی از قبیل چیستی «هدف انسان»، «آینده او» و «راه درست زندگی» دغدغه و دل‌مشغولی مقدس هستند؟
۹۰. بیت «کاروان رفت و تو در خواب و بیابان در پیش / کی روی، ره ز که پرسی چه کنی چون باشی؟» به چه نکته‌ای توجه می‌دهد؟
۹۱. پاسخ‌های راهگشا و اطمینان‌بخش به نیازهای برتر انسان چه ویژگی‌هایی باید داشته باشند؟ توضیح دهید. (دی ۹۸)
۹۲. با توجه به ویژگی‌های سؤال‌های اساسی چه کسی می‌تواند پاسخ صحیح آن را بدهد؟
۹۳. چرا هدایت، یک اصل «عام و همگانی» در نظام خلقت است؟ (شهریور ۹۲ و دی ۹۱)
۹۴. وقتی می‌گوییم هدایت خداوند از مسیر دو ویژگی تعقل و اختیار می‌گذرد، یعنی چه؟
۹۵. اگر خداوند به سؤال‌های اساسی انسان پاسخ ندهد و او را رها کند انسان در قیامت چه می‌تواند بگوید؟
۹۶. انواع نیازهای انسان را توضیح دهید.

درک مطالب

● با توجه به متن‌های زیر، به سؤالات پاسخ دهید:

۹۷. «شخصی در بازار بیش از بقیه فروشندگان کالا فریاد می‌زد که مردم از او زودتر خرید کنند. مردی به او گفت: مگر چه چیزی می‌فروشی که این قدر فریاد می‌زنی؟ گفت: همه سرمایه‌ام را یخ خریده‌ام و در حال آب شدن است. اگر نفروشم زیان کرده‌ام.»
- آ) این داستان شما را به اهمیت کدام موضوع رهنمون می‌سازد؟
- ب) دغدغه کدام نیاز برتر با این متن مرتبط است؟
- پ) کدام بیت به این داستان مربوط است؟
- ۱ روزها فکر من این است و همه شب سختم / که چرا غافل از احوال دل خویشتنم
- ۲ مرد خردمند هتر پیشه را / عمر دو بایست در این روزگار
- ت) کدام آیه / آیات با این داستان همخوانی دارد؟
- ۱ «وَ الْقَصْرُ * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ»
- ۲ «رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ»
۹۸. دانش‌آموزی با مطالعه مبانی مکاتب مختلفی مانند مارکسیسم و ماتریالیسم، در جست‌وجوی برگزیدن برنامه‌ای برای زندگی خود است و می‌پند که چه برنامه‌های متفاوت و گاه متضادی میان آن‌ها وجود دارد.
- آ) دلیل جست‌وجوی این برنامه چیست؟
- ب) یک برنامه مناسب برای سعادت انسان باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟
۹۹. احمد برای آموزش درس‌های خود، تصمیم گرفته است که هر درس را در یک آموزشگاه خاص به‌طور جداگانه ثبت نام کند.
- آ) این تصمیم او درست است یا غلط؟ چرا؟
- ب) این تصمیم او به لزوم کدام ویژگی برای برنامه زندگی انسان اشاره دارد؟ چرا؟

هدایت الهی

۱

۱ | آب مایه حیات و اساس زندگی در جهان مادی است.

۲ | منظور «آب» است که به وسیله آن سرزمین مرده زنده می شود.

۳ | آ شناخت هدف زندگی

پ اگر انسان هدف حقیقی خود را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است و چنین کسی در حقیقت، سرمایه وجودی خود را از بین برده است.

۴ | آ خطاب به مؤمنان

پ زندگی حقیقی و نیکو، نتیجه اجابت خدا و رسول (ص) است.

۵ | شناخت هدف زندگی

۶ | آ به عصر و زمان سوگنده خورده است و اهمیت آن را می رساند و خسران انسان در زندگی نتیجه گذشتن زمان عمر آن هاست که در همه ادوار و اعصار این زیان، مصداق دارد.

پ از دست دادن سرمایه وجودی انسان که همان عمرش است.

پ کسانی که ایمان بیاورند، عمل صالح انجام دهند، خودشان حق را رعایت می کنند و به سوی حق دعوت کنند و هم چنین خودشان صبور هستند و دیگران را نیز به صبر دعوت می کنند.

۷ | آ هدایت عام و همگانی

پ هدایت که یک اصل عام و همگانی است.

پ زیرا خدای جهان، آفریدگاری حکیم است که نه تنها انسان، بلکه هیچ مخلوقی را بدون هدایت رها نکرده است. او هر مخلوقی را برای هدفی معین خلق می کند و برای رسیدن به آن هدف، او را هدایت و راهنمایی می فرماید.

۸ | برای آنکه بندگان در پیام الهی تعقل کنند.

۹ | آن که از معرفت برتری برخوردار باشد.

۱۰ | آنان که در تعقل و تفکر برترند.

۱۱ | آن کس که عقلش کامل تر است.

۱۲ | آ هدایت الهی به وسیله پیامبران بشارت دهنده و بیم دهنده است و بعد از آمدن پیامبران حجت بر انسان تمام می شود.

پ حجت به معنای اتمام حجت است که خداوند با فرستادن پیامبران، دیگر بهانه و دستاویزی برای انسان قرار نمی دهد و حجت را بر آنان تمام می کند.

۱۳ | آ قوه اختیار و انتخاب

پ هدایت یا گمراه شدن

۱۴ | صحیح

۱۵ | غلط (بخشیدن زندگی نیکو نتیجه اجابت خدا و رسول است، نه برعکس)

۱۶ | صحیح

۱۸ | غلط (به انسان قدرت آگاه شدن به آن ها را داده است.)

۱۹ | غلط (خداوند پاسخ به نیازهای طبیعی و غریزی انسان را در جهان خلقت آماده کرده است.)

۲۰ | صحیح

۲۲ | غلط (این سؤال مربوط به «شناخت هدف زندگی» است.)

۲۳ | صحیح

۲۵ | صحیح

۲۶ | غلط (زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه ای کافی نیست.)

۲۷ | غلط (زیرا باید به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد زیرا انسان ابعاد مختلفی دارد.)

۲۸ | صحیح

۲۹ | غلط (عقل انسان نمی تواند به تنهایی به سؤال های اساسی پاسخ

کامل و جامع دهد و نیاز به وحی دارد.)

۳۰ | صحیح

۳۲ | صحیح

۳۳ | غلط (انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر می کند.)

۳۴ | صحیح

۳۵ | غلط (درباره نیاز کشف راه درست زندگی است.)

۳۶ | صحیح

۳۷ | غلط (خداوند همه مخلوقات را هدایت می کند، اما شیوه هدایت

مخلوقات با یکدیگر متفاوت است.)

۳۸ | شناخت هدف زندگی

۳۹ | درک آینده خویش - کشف راه درست زندگی

۴۰ | احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه ای که پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت او را تضمین کند.

۴۱ | نیازهای طبیعی و غریزی و نیازهای فراطبیعی و برتر

۴۲ | عمر خود را از دست داده است.

۴۳ | درک آینده خویش

۴۴ | مصراع اول به «شناخت هدف زندگی» و مصراع دوم به «درک آینده خویش» اشاره دارد.

۴۵ | کشف راه درست زندگی

۴۶ | کشف راه درست زندگی

۴۷ | از آن جهت که انسان فقط یک بار به دنیا می آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می کند.

۴۸ | ۱- کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. ۲- همه جانبه باشد.

۴۹ | یعنی خدا هیچ مخلوقی را بدون هدایت رها نکرده است. او هر مخلوقی را برای هدفی معین خلق می کند.

۵۰ | هدایت عام و همگانی

۵۱ | زیرا انسان ویژگی هایی دارد که سایر موجودات آن ویژگی ها را ندارند.

۵۲ | ابتدا درباره هر کاری فکر می کند، اگر تشخیص داد آن کار مفید است و او را به هدفش می رساند، آن را انتخاب می کند و انجام می دهد.

۵۳ | ۱- توانایی تعقل و تفکر ۲- قدرت اختیار و انتخاب

۵۴ | هدایت خداوند از مسیر دو ویژگی تعقل و اختیار می گذرد.

۵۵ | عقل و وحی

۵۶ | چون هر برنامه دیگری نمی تواند پاسخ درستی به نیازهایش بدهد، انسان زیان خواهد کرد و با دست خالی به دیار آخرت خواهد شتافت.

۵۷ | کشف راه درست زندگی

۵۸ | ۱- کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. ۲- همه جانبه باشد.

۵۹ | ۱- شناخت هدف زندگی ۲- درک آینده خویش ۳- کشف راه درست زندگی

۶۰ | این نیازها به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و بالاخره به سؤالاتی تبدیل می شوند که انسان تا پاسخ آن ها را نیابد، آرام نمی گیرد.

۶۱ | به چیزی که انسان برای آن آفریده شده است.

۶۲ | گزینه «۲»

۶۳ | گزینه «۲»

۶۴ | گزینه «۱»

۶۵ | گزینه «۲»

۶۶ | گزینه «۲» (۱- ایمان ۲- عمل صالح ۳- سفارش یکدیگر به حق

۴- سفارش یکدیگر به صبر)

۸۸. | مکاتب فکری مختلف از ابتدای تاریخ تاکنون، به این سؤال‌ها پاسخ‌هایی داده‌اند و امروزه نیز بیش از گذشته بازار این پاسخ‌ها داغ است، به همین جهت هم، سرگردانی انسان امروز از گذشته بیشتر شده است.

۸۹. | زیرا نشان‌دهنده بیداری و هوشیاری انسان و توجه وی به ارزش زندگی و آگاهی از زیبایی است که یک زندگی بی‌هدف را تهدید می‌کند.

۹۰. | غفلت و بی‌توجهی به سؤال‌های اساسی انسان، آثار و عواقب زیان‌باری دارد که روزی گریبان انسان را خواهد گرفت، روزی که دیگر کاری از او ساخته نیست و زمان جبران سپری شده است.

۹۱. | پاسخ به سؤال‌های اساسی باید حداقل دو ویژگی داشته باشد: ۱- کاملاً درست و قابل اعتماد باشد زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست به خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون است ۲- همه‌جانبه باشد، به طوری که به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی وی پیوند کامل و تنگاتنگی با هم دارند نمی‌توان برای هر بُعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد.

۹۲. | با توجه به ویژگی‌های پاسخ به سؤال‌های اساسی، کسی می‌تواند پاسخ صحیح این سؤال‌ها را بدهد که: ۱- آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد ۲- همچنین بداند که انسان‌ها، پس از مرگ چه سرنوشتی دارند و دقیقاً چه عاقبتی در انتظار آن‌هاست.

۹۳. | زیرا خدای جهان آفریدگاری حکیم است، نه تنها انسان بلکه هیچ مخلوقی را بدون هدایت رها نکرده است. او هر مخلوقی را برای هدفی معین خلق می‌کند و برای رسیدن به آن هدف، او را هدایت و راهنمایی می‌فرماید. پس هدایت، یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است.

۹۴. | هدایت خداوند از مسیر دو ویژگی تعقل و اختیار می‌گذرد یعنی خداوند برنامه هدایت انسان را که دربرگیرنده پاسخ به سؤالات بنیادین است از طریق پیامبران می‌فرستد، تا انسان با تفکر در این برنامه و پی بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن، با اختیار خود این برنامه را انتخاب کند و در زندگی به کار بندد و به هدفی که خداوند در خلقت او قرار داده است، برسد. ۹۵. | از آن جایی که تو (خداوند) خود ما را رها کردی و برای ما راهنمایی نفرستادی که به سؤالاتمان پاسخ دهد، به این خاطر گمراه شدیم اگر یک پیامبر می‌فرستادی او را اطاعت می‌کردیم.

۹۶. | انسان دارای دو نیاز است: ۱- نیازهای طبیعی و غریزی مانند نیاز به آب، هوا، غذا و پوشاک که خداوند پاسخ به این نیازها را در عالم طبیعت آماده کرده و قدرت آگاه شدن از آن‌ها را نیز به انسان داده است ۲- نیازهای برتر و آن زمانی است که انسان، از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد خود را با نیازهای مهم‌تری نیز روبه‌رو می‌بیند، نیازهایی که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به او عطا کرده است، پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می‌کند.

۹۷. | آ، عمر محدود و فرصت تکرار نشدنی انسان

ب، کشف راه درست زندگی

پ، گزینه «۲»

ت، گزینه «۱»

۹۸. | آ، احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که پاسخ‌گوی نیازهایش باشد و سعادت او را تضمین کند.

ب، کاملاً درست و قابل اعتماد باشد و همه‌جانبه باشد.

۶۷. | گزینه «۲»

۶۹. | گزینه «۱»

۷۱. | گزینه «۲»

۷۳. | گزینه «۲»

۷۵. | آ، ۲

۷۶. | آ، ۴

۷۷. | آ، ۱

۷۸. | خداوند با فرستادن پیامبرانی بشارت‌دهنده و هشداردهنده، راه

بهانه‌جویی را بسته است و حجت را بر بندگان تمام کرده است. بنابراین خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ...».

۷۹. | نیازهای برتر برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به او عطا کرده است که پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می‌کند مانند شناخت هدف زندگی، درک آینده خویش، کشف راه درست زندگی

۸۰. | خدای جهان، آفریدگاری حکیم است؛ نه تنها انسان، بلکه هیچ مخلوقی را بدون هدایت رها نکرده است. او هر مخلوقی را برای هدفی معین خلق می‌کند و برای رسیدن به آن هدف، او را هدایت و راهنمایی می‌فرماید. پس هدایت، یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است.

۸۱. | نیازهایی مانند آب، هوا، غذا و مسکن که انسان همچون سایر موجودات زنده دارد و خداوند پاسخ به آن‌ها را در عالم طبیعت آماده کرده و قدرت آگاه شدن از آن‌ها را به انسان داده است.

۸۲. | انسان ویژگی‌هایی مانند تعقل و تفکر و قدرت اختیار دارد که او را از سایر مخلوقات متمایز می‌کند و همین امر سبب شده شیوه هدایت او متفاوت باشد انسان ابتدا درباره هر کاری تفکر می‌کند. اگر تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می‌رساند، آن را انتخاب می‌کند و انجام می‌دهد.

۸۳. | انسان می‌خواهد بداند «برای چه زندگی می‌کند» و کدام هدف است که می‌تواند با اطمینان خاطر، زندگی‌اش را صرف آن نماید؟ او می‌داند که اگر هدف حقیقی خود را شناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است.

۸۴. | انسان با این سؤال مهم و اساسی روبه‌روست که «آینده او چگونه است؟» آیا زندگی او با مرگ تمام می‌شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می‌گردد؟، «اگر حیات، به شکل دیگری ادامه می‌یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد، نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟»، «زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟» و «خوشبختی وی در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟»

۸۵. | راه زندگی یا «چگونه زیستن» که ارتباط دقیقی با دنیا دیگر دارد، دغدغه دیگر انسان‌های فکور و خردمند است، این دغدغه از این جهت جدی است که انسان فقط یک‌بار به دنیا می‌آید و یک‌بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند، بنابراین در این فرصت تکرار نشدنی، باید از بین همه راه‌هایی که پیش روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد تا بتواند با بهره‌مندی از سرمایه‌های خدادادی به هدف خلقت برسد.

۸۶. | زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است، در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست، به خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون‌اند.

۸۷. | همه‌جانبه باشد، به طوری که به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد، زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی وی، پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد.